

INTERNAȚIONALIZAREA DOCTORATULUI DIN REPUBLICA MOLDOVA: ASPECTE CONCEPTUALE ȘI „DE STRĂINĂTATE”

GHEORGHE CUCIUREANU
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU ACREDITARE ȘI ATESTARE,
INSTITUTUL DE DEZVOLTARE A SOCIETĂȚII INFORMAȚIONALE

1. Importanța și necesitatea internaționalizării studiilor doctorale

Procesele de globalizare și de dezvoltare a unor societăți bazate pe cunoaștere au un impact major asupra modului în care cunoștințele sunt generate și a modului în care este organizată educația și formarea viitorilor producători de cunoștințe. Se observă următoarele tendințe: de la național la internațional; de la cercetarea fundamentală, determinată de curiozitate, la cercetarea orientată spre rezultate (relevanță, impact); de la cercetarea individuală la cercetarea în echipă; de la cercetarea îngustă, orientată spre o disciplină, la cercetări multidisciplinare; de la laboratoare mici la institute, programe și centre de excelență mai mari (masa critică); de la fragmente la știință mare; de la finanțarea publică sau universitară la multiple surse de finanțare; de la cercetarea separată la cercetarea în cadrul programelor și proiectelor; de la pur academic la profesional; de la securitatea națională la competitivitate și crearea de locuri de muncă; de la utilizarea resurselor la dezvoltare durabilă [16].

Studiile doctorale, ca un mijloc de interconectare a cercetării și educației, reflectă aceste tendințe, una dintre cele mai importante fiind internaționalizarea. Instituțiile aleg calea internaționalizării studiilor, în principal, din următoarele motive:

- Creșterea calității educației și a cercetării;

- Pregătirea eficientă a studenților pentru viața și activitatea profesională într-un mediu economic dinamic;

- Creșterea reputației internaționale și a vizibilității instituției;

- Crearea de parteneriate strategice cu instituții renumite la nivel internațional, asigurându-se astfel și creșterea notorietății proprii instituției;

- Diversificarea surselor de finanțare atrase;

- Atragerea de noi parteneri din mediul economic (ex., companii multinaționale), ca urmare a deschiderii internaționale a instituției [13].

Internaționalizarea studiilor doctorale este considerată de o importanță deosebită și în documentele strategice europene. În Recomandările Salzburg, internaționalizarea este definită drept o componentă esențială pentru dezvoltarea calității cercetării și a educației doctorale în cadrul universităților. În același timp, experiența internațională este esențială pentru dezvoltarea profesională a doctoranzilor, indiferent de domeniu și cariera ulterioară. Prin urmare, universitățile ar trebui să abordeze internaționalizarea doctoratului într-un mod coerent și strategic [5].

Programele doctorale sunt privite ca un element important al creșterii atractivității internaționale a universităților europene, iar promovarea cooperării internaționale și a mobilității doctorale a devenit parte integrantă a strategiilor instituționale. Modalitățile prin

care se realizează internaționalizarea sunt variate: programe doctorale comune, doctorat în cotutelă, doctorat european, scheme de mobilitate internațională și transsectorială, internaționalizarea internă a universităților europene (mai mult personal internațional, școli de vară și conferințe internaționale etc.) [12].

Ca urmare a politicilor promovate, studiile doctorale în țările dezvoltate poartă un caracter tot mai internațional. În țările Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Tehnologică (OECD), fiecare al patrulea doctorand provine din altă țară. Statele Unite ale Americii (SUA) găzduiesc 38% din doctoranzii internaționali din țările OECD, urmate de Marea Britanie (13%), Franța (8%), Australia și Germania (câte 5%). Luxemburg și Elveția găzduiesc cea mai mare proporție de doctoranzi internaționali, care reprezintă mai mult de jumătate din totalul doctoranzilor acestor țări [12]. Numărul doctoranzilor internaționali care au obținut în SUA grad științific în științe și inginerie a crescut de la 27%, în 1973, până la 51%, în 2003 [2].

Luând în considerație importanța și necesitatea internaționalizării studiilor doctorale, ne-am propus să stabilim, în studiul nostru, cadrul general al proceselor de internaționalizare și indicatorii principali care măsoară fenomenul, dar și să facem o analiză parțială a fenomenului internaționalizării studiilor doctorale din Republica Moldova. În acest articol ne-am limitat la analiza uneia dintre cele 2 componente principale ale internaționalizării studiilor doctorale: *internaționalizarea în străinătate*, axându-ne în special pe tratarea aspectelor cel mai

bine asigurate din punct de vedere informațional. În acest scop, au fost colectate și prelucrate date din diferite surse: Biroul Național de Statistică (BNS), Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA), EUROSTAT, actele normative naționale ș.a.

2. În ce constă internaționalizarea educației și cum poate fi ea măsurată

Internaționalizarea educației este un concept complex, definit și tratat în moduri variate de către cercetători. Una dintre ultimele definiții sintetizatoare ale internaționalizării educației este „*procesul intenționat de integrare a dimensiunilor internaționale, interculturale sau globale în misiunea, funcțiile și modul de furnizare a serviciilor educaționale de nivel post-secundar, în vederea sporirii calității educației și cercetării pentru toți studenții și personalul, precum și pentru a face o contribuție semnificativă la dezvoltarea societății*” [6]. De fapt, conceptul de *internaționalizare a educației* acoperă multiple dimensiuni, componente, abordări și activități. Două componente sunt principale: 1) *internaționalizarea în străinătate*, care include toate formele de educație de peste hotare (mobilitatea persoanelor, proiecte, programe, furnizori), și *internaționalizarea acasă*, care este mai mult orientată spre revizuirea curriculei și activități ce dezvoltă înțelegerea internațională și competențele interculturale [7]. Asociația Europeană a Universităților (EUA) consideră că internaționalizarea poate fi analizată în 4 dimensiuni: 1) capacitatea de cercetare; 2) profilul internațional; 3) structuri instituționale; mobilitatea [5].

Fig.1. Dimensiunile educației doctorale internaționale (sursa: [5])

Odată cu creșterea rolului internaționalizării, devine tot mai necesară și evaluarea cât mai exactă a nivelului acesteia. Încercări de a stabili standarde și indicatori de evaluare a nivelului de internaționalizare, în contextul asigurării calității și modul în care internaționalizarea contribuie la calitatea educației, au fost întreprinse la nivelul diferitor țări, universități, în cadrul unor proiecte internaționale, inclusiv de către agențiile de evaluare a calității în învățământ. Din acestea pot fi menționate Procesul de evaluare a calității internaționalizării (IQR) de către IMHE / OECD, Auditul

internaționalizării universităților de către Conferința rectorilor din Germania, Proiectul privind Indicatorii pentru cartografierea și specializarea internaționalizării (IMPI) coordonat de către CHE Consult, Serviciul consultativ al strategiilor de internaționalizare (ISAS) a Asociației Internaționale a Universităților și Instrumentul de cartografiere a internaționalizării (MINT) creat de NUFFIC, Olanda [6]. În cadrul acestor studii sunt analizați și propuși indicatori de măsurare care se referă și la internaționalizarea studiilor doctorale. Cel mai des folosiți indicatori sunt arătați în Tabelul 1.

Tabelul 1

Cel mai frecvent utilizați indicatori pentru măsurarea internaționalizării studiilor doctorale

	Internaționalizarea acasă	Internaționalizarea în străinătate
Intrări	<ul style="list-style-type: none"> - numărul doctoranzilor internaționali (de peste hotare); - proporția doctoranzilor internaționali din numărul total de doctoranzi; - numărul profesorilor de peste hotare implicați în procesul de studii doctorale; - proporția profesorilor de peste hotare din numărul total de profesori implicați în procesul de studii doctorale; - numărul programelor și/sau al cursurilor doctorale predate în limbi străine; - numărul burselor pentru doctoranzii internaționali; - mobilități de scurtă durată (credite) ale doctoranzilor străini; - participarea doctoranzilor străini la școli de vară, conferințe și alte evenimente organizate. 	<ul style="list-style-type: none"> - numărul doctoranzilor din țară care își fac studiile peste hotare; - proporția doctoranzilor din țară care își fac studiile peste hotare din numărul total de doctoranzi; - numărul doctoranzilor în programe doctorale cu dublă specializare / programe în cotutelă; - proporția doctoranzilor în programe doctorale cu dublă specializare / programe în cotutelă din numărul total de doctoranzi; - bugetul pentru cooperarea internațională în domeniul studiilor doctorale; - mobilități de scurtă durată (credite) peste hotare ale doctoranzilor din țară; - participarea doctoranzilor din țară la școli de vară, conferințe și alte evenimente peste hotare.
Ieșiri	<ul style="list-style-type: none"> - numărul doctoranzilor internaționali care au obținut grad științific; - proporția doctoranzilor internaționali care au obținut grad științific din totalul doctoranzilor care au obținut grad; - numărul gradelor doctorale obținute în proiecte de cercetare internaționale; - proporția gradelor doctorale obținute în proiecte de cercetare internaționale din totalul gradelor conferite. 	<ul style="list-style-type: none"> - numărul persoanelor din țară care au obținut grad științific peste hotare; - numărul gradelor doctorale duble conferite; - proporția gradelor doctorale duble din totalul gradelor conferite; - proporția persoanelor din țară care au obținut grad științific peste hotare din totalul persoanelor care au obținut grad științific.

Sursa: Sintetizat de autor în baza literaturii

În afară de aceștia, tot mai des se utilizează și indicatori ce caracterizează rețelele internaționale de cercetare și educație cum ar fi numărul studenților internaționali în raport cu numărul acordurilor de parteneriat, numărul de parteneriate care au înregistrat minim o mobilitate [3].

Totodată, din analiza literaturii, putem deduce că există o capacitate limitată de a măsura nivelul de internaționalizare a studiilor doctorale. În primul

rând, doctoratul este o parte integrantă a cercetării și învățământului superior și este abordat la diferite niveluri, mai des fără a fi evidențiat separat, ci în contextul internaționalizării științei și educației. În al doilea rând, există aspecte ale internaționalizării care mai greu pot fi cuantificate, ca de exemplu reputația internațională, foarte importantă pentru dezvoltarea unor parteneriate internaționale de succes. În cazul Republicii Moldova, peste aceste

limitări se suprapun unele deficiențe ale sistemului statistic, care țin de relevanță, fiabilitate și omogenitate a datelor.

3. Internaționalizarea studiilor doctorale în străinătate

Doctoratul este cel mai puternic internaționalizat ciclul al învățământului superior, iar cele mai bune practici internaționale impun ca doctoranzii și conducătorii de doctorat să demonstreze vizibilitate și performanță în străinătate. Potrivit Recomandărilor EUA, universitățile trebuie să le ofere doctoranzilor oportunități să beneficieze pe deplin de experiențele internaționale, doctoranzii ar trebui să fie capabili să participe în activități internaționale de cercetare, iar conducătorii de doctorat – să fie activi în mediul și dezbaterile din cercetarea internațională [5].

Ultimele **date disponibile de la BNS** („*Pregătirea cadrelor peste hotare*”), pentru perioada 2012 – 2014, arată că peste hotare se aflau la studii prin doctorat circa 20 de persoane din Republica Moldova (cu variații mici pe ani); în aceeași perioadă a crescut numărul stagiilor de la noi peste hotare, de la 12, în 2012, până la 46, în 2014 [1]. Aceste date sunt prezentate anual de către instituțiile cu activitate de doctorat din Republica Moldova, dar, în opinia noastră, ele subestimează procesul de internaționalizare în străinătate. În afară de angajații instituțiilor care pleacă oficial la studii de doctorat peste hotare, există și alte categorii de cetățeni cu studii de doctorat în afara țării: persoanele care pleacă pe cont propriu, prin intermediul unor programe internaționale, care și-au făcut studii la alte trepte ale învățământului în altă țară și au continuat tot acolo și studiile de doctorat ș.a. Astfel, doar pentru admiterea din anul 2016, Guvernul României a oferit cetățenilor din Republica Moldova 125 de burse de doctorat [10]. Având în vedere că studiile la doctorat durează 3-4 ani, putem presupune că doar în România numărul doctoranzilor nu ar fi mai mic de 350. Per total, putem estima că numărul doctoranzilor peste hotare depășește de zeci de ori cifra indicată în datele statistice oficiale ale

BNS. Presupunem că și în cazul stagiilor doctoranzilor peste hotare numărul este mai mare decât cel oficial, având în vedere desfășurarea unor scheme internaționale importante de mobilitate, în primul rând Tempus și Erasmus, despre care lipsesc datele centralizate.

Un alt indicator al internaționalizării studiilor doctorale în străinătate este numărul și structura **persoanelor din Republica Moldova care au obținut grade științifice în alte țări**, recunoscute și echivalate la CNAA. Numărul cetățenilor moldoveni din această categorie, cărora le-au fost recunoscute și echivalate diplomele în Republica Moldova în perioada 1995–2016, este de 701, inclusiv 617 persoane cu grad de doctor în științe și 84 de persoane cu grad de doctor habilitat în științe (fig.2). Acest număr este comparabil cu cel al cetățenilor străini care au obținut grade științifice în Republica Moldova – 680 de persoane, din care 665 cu grad de doctor în științe și 15 cu grad de doctor habilitat în științe. Dacă luăm în calcul persoanele care au obținut grad științific în fosta URSS și au diplome recunoscute și echivalate în anii 1993-1994, atunci numărul gradelor crește până la 1057, din care 895 – grade de doctor și 162 – grade de doctor habilitat [4]. Oricum, este evident că acest număr este mult mai mic decât numărul total al persoanelor originare din Republica Moldova care au obținut în perioada respectivă grade științifice în străinătate. Având în vedere datele statistice disponibile și studiile de caz în domenii adiacente, putem admite că multe din aceste persoane nu s-au mai întors în Republica Moldova, respectiv nu intră în categoria persoanelor cărora le-au fost recunoscute și echivalate diplomele obținute. Motivele care ne permit astfel de presupuneri țin de condițiile relativ nefavorabile ale cercetătorilor din Republica Moldova în comparație cu cele din țările puternic dezvoltate: asigurarea financiară și cu echipament, infrastructura de cercetare, accesul la baze de date, mediul academic și asigurarea meritocrației, posibilitatea avansării în carieră și de a fi în contact cu știința de vârf, calitatea vieții și situația social-economică.

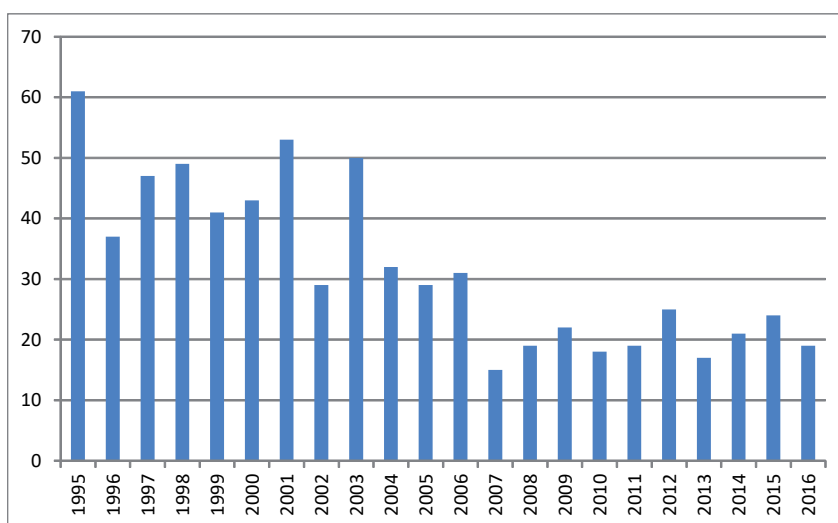

Fig.2. Evoluția numărului de grade științifice obținute de cetățenii moldoveni în străinătate, recunoscute și echivalate în Republica Moldova în perioada 1995–2016

Analiza **repartiției după domenii a gradelor** științifice conferite în străinătate și recunoscute / echivalate în Republica Moldova arată că cele mai populare specialități țin de medicină, tehnică și drept, dar ponderi importante au și ramuri cu specific național, cum ar fi istoria sau filologia, insuficiența specialiștilor în aceste domenii fiind soluționată inclusiv prin

studii de doctorat în România. Această repartiție este mai echilibrată decât cea a gradelor științifice conferite în Republica Moldova (fig.3). În plus, în totalul celor care au susținut doctoratul peste hotare este mai mare ponderea acestora specializați în domenii importante pentru economia Republicii Moldova, de exemplu, tehnică sau agricultură.

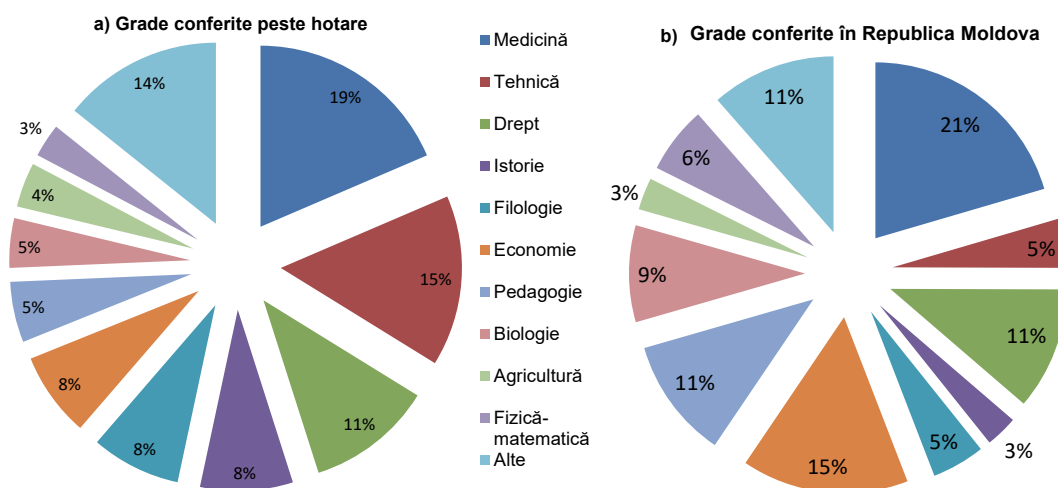

Fig.3. Repartiția după domenii a gradelor științifice conferite cetățenilor moldoveni în străinătate (echivalate și recunoscute la CNA) și în Republica Moldova, în 1993–2016

Cetățenii Republicii Moldova au obținut grade științifice (echivalente și recunoscute ulterior la CNA) în 18 țări, un număr mult mai mic decât numărul țărilor din care provin persoanele care au obținut grad științific în Republica Moldova (41 de țări). Majoritatea persoanelor și-au făcut studiile în țări europene, evidențiindu-se România și Federa-

ția Rusă (fig.4), dar se atestă și grade conferite în SUA (3 persoane), China (1) sau Coreea de Sud (1). Se observă că, dacă în prima jumătate a anilor 1990 majoritatea persoanelor cărora li se recunoșteau și echivalau diplomele obținuseră grade în statele post-sovietice, ulterior crește ponderea României și a altor țări europene în acest sens.

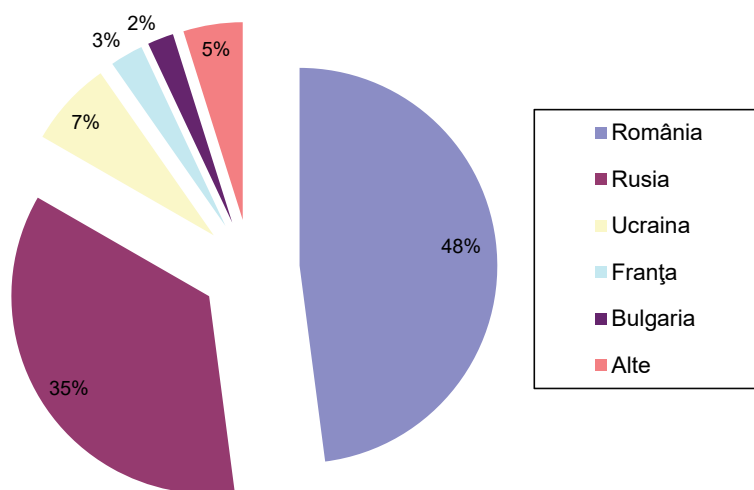

Fig.4. Repartiția după locul de studii (țări) a cetățenilor Republicii Moldova care au obținut grade științifice în străinătate, recunoscute și echivalente în perioada anilor 1993 – 2016

Numărul gradelor obținute de către cetățenii Republicii Moldova în străinătate și recunoscute/echivalente în 1993–2016 (fără cele conferite în URSS) constituie circa 15% din totalul gradelor științifice conferite în Republica Moldova în aceeași perioadă. Având în vedere și datele disponibile privind stagiile peste hotare, putem estima foarte aproximativ că până la jumătate din deținătorii de grade științifice din Republica Moldova au fost implicați în aceste două forme de internaționalizare peste hotare. Rolul principal în beneficierea de aceste tipuri de internaționalizare revine României, care, pe lângă bursele doctorale, a oferit cercetătorilor moldoveni, prin diverse programe, numeroase oportunități de obținere a stagiilor în centrele sale științifice. Acest fapt ne permite să avem valori ale unui indicator de internaționalizare în străinătate comparabile cu cele din unele țări europene (fig.5).

Structurile instituționale, inclusiv cadrul legal și administrativ, sistemul de asigurare a calității studiilor sunt elemente care pot contribui la internaționalizarea în străinătate. În actele normative din Republica Moldova sunt puține prevederi care ar avea tangență cu internaționalizarea în străinătate. Cadrul nou de desfășurare a studiilor doctorale, format în urma aprobării Codului Educației, nu a adus mari schimbări în privința internaționalizării studiilor. Din cele 46 de școli doctorale create în Republica Moldova, doar una este în parteneriat cu o instituție de peste hotare: Școala doctorală de științe militare și de securitate a Consorțiului format din Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” și Universitatea Națională de Apărare „Carol I” (România) [9].

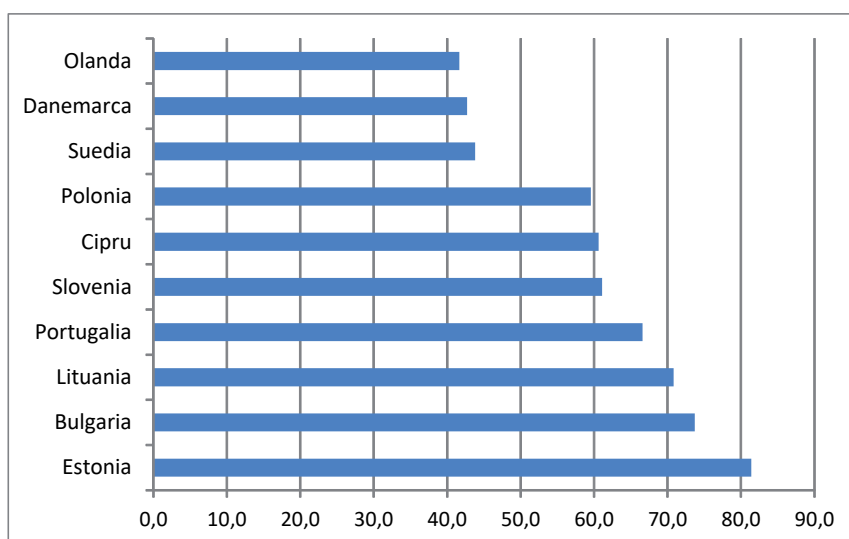

Fig.5. Ponderea deținătorilor de grade științifice din unele țări europene care au studiat, lucrat sau efectuat cercetări în alt stat UE (%)

Sursa: EUROSTAT (date pe anul 2009, iar la țările care lipseau – pe anul 2006)

Metodologia de evaluare externă în vederea autorizării de funcționare provizorie a școlilor doctorale și a programelor de doctorat indică, în Anexa 1, următoarele criterii și indicatori de evaluare: 6) *Doctoranzi înmatriculați în cotelă internațională*; 7) *Personal titular format în afara universității, în universități din străinătate* [11]. Dar nu este clar cât de importanți sunt acești indicatori pentru autorizare, or Metodologia menționată nu stipulează ce se întâmplă dacă o școală doctorală nu are doctoranzi în cotelă internațională sau personal format în universități din străinătate, iar Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP), care are atribuția de a aplica această metodologie, nu are pe site-ul său vreo instrucțiune / ghid privind evaluarea în vederea autorizării provizorii a școlilor doctorale.

În Regulamentul privind atribuirea calificativelor tezelor de doctorat sunt incluși o serie de indicatori care, direct sau indirect, stimulează internaționalizarea peste hotare: participarea la evenimente științifice peste hotare, participarea în proiecte internaționale, articole publicate peste hotare, stagii și vizite de documentare în centre științifice de peste hotare ș.a. Astfel, la criteriul *Integrarea în mediul academic*, candidatul nu poate obține calificativul *Foarte bine* dacă nu a participat la conferințe științifice

din alte țări, iar calificativul *Excelent* – dacă nu a beneficiat de stagii științifice în statele UE sau OECD [14]. Cu toate acestea, nu putem vorbi de o strategie de internaționalizare a doctoratului la nivel național. Acest deziderat nici măcar nu este indicat în vreun document strategic ca fiind o prioritate.

La nivel instituțional, eforturile de internaționalizare a învățământului superior suferă de insuficiența resurselor financiare și umane, iar acțiunile de internaționalizare se întâmplă deseori la inițiativa partenerilor de peste hotare [8]. La nivel individual, admiterea ca doctorand într-o universitate străină reprezintă efortul candidatului însuși; nu există mecanisme formale la nivel național pentru a sprijini mobilitatea doctoranzilor [15]. Încheierea unor acorduri cu instituții partenere din alte țări, care ar permite ca doctoranzii din Republica Moldova să viziteze aceste instituții pentru o perioadă de cercetare sau ar accepta coordonarea în cotelă a tezelor de doctorat, ar fi, însă, în opinia noastră, activități mai la îndemână de întreprins pentru creșterea calității studiilor doctorale. În acest caz, riscurile internaționalizării în străinătate, dintre care cel mai important este riscul pierderii, prin migrație, a unor resurse umane talentate și bine pregătite (brain-drain), ar putea fi mai ușor de gestionat.

În Republica Moldova există și unele cazuri de succes în internaționalizarea doctoratului, care se datorează deseori eforturilor unor entuziaști. În acest sens poate fi menționată Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, care are de mult timp relații fructuoase de colaborare în domeniul doctoratului cu Universitatea din București și alte instituții de peste hotare, majoritatea pe filiera francofonă. Aceste relații asigură atât internaționalizarea acasă, inclusiv școli de vară, ateliere comune, cât și internaționalizarea în străinătate, care se manifestă și prin mobilitatea doctoranzilor. La Universitatea Tehnică a Moldovei, organizarea unor filiere francofone, anglofone și germanofone, a permis doctoranzilor să beneficieze de mobilități în universitățile de peste hotare, care își desfășoară activitățile în limbile respective.

4. Concluzii

Analiza surselor bibliografice și a documentelor strategice europene arată că internaționalizarea doctoratului este necesară și foarte importantă pentru asigurarea calității studiilor și a cercetării doctoranzilor. Țările avansate ale lumii au adoptat strategii de internaționalizare a învățământului superior, cu părți importante dedicate doctoratului, considerându-se că avantajele acestui proces depășesc riscurile.

În Republica Moldova nu putem vorbi de o strategie de internaționalizare sau de prioritizarea acestuia. Cadrul legal nu stimulează suficient acest proces, iar activitățile de internaționalizare în străinătate depind foarte mult de calitatea resursei umane care este responsabilă de cooperarea internațională în instituții.

Doctoratul este ciclul învățământului superior cel mai internaționalizat atât în lume, cât și în Republica Moldova. În internaționalizarea doctoratului în străinătate se constată orientarea Republicii Moldova spre țările europene. Cele mai multe activități comune se înregistrează cu România, lucru firesc dacă luăm în considerare baza istorică, culturală și lingvistică comună, după care urmează activitățile comune cu țările post-sovietice, fapt explicabil datorită tradițiilor, legăturilor stabilite anterior etc. Totuși, o imagine completă privind internaționalizarea în străinătate a doctoratului din Republica Moldova

nu poate fi constituită din cauza lipsei unor statistici relevante.

Chiar și din datele disponibile, dar mai ales din evidențele la nivel internațional, este clar că internaționalizarea doctoratului din Republica Moldova, inclusiv în străinătate, ar genera o creștere a calității studiilor doctorale și ar facilita integrarea în Spațiul European al Cercetării și Spațiul European al Învățământului Superior. Pentru a crește nivelul internaționalizării se cere alocarea în acest scop a unor resurse financiare și umane mai consistente, încheierea unor acorduri instituționale cu universități din alte țări, stimularea mobilității internaționale prin procesul de evaluare și acreditare a școlilor doctorale. Toate aceste acțiuni ar fi bine să se desfășoare sub o singură umbrelă – o strategie coerentă și clară de internaționalizare, care să țină seama de specificul local (riscul emigrării resursei umane) și să fie corelată cu politicile din domeniile conexe.

REFERINȚE

1. Biroul Național de Statistică. Statistici pe domenii: Învățământ și știință – <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=116&> (accesat – 18.03.2017).
2. BOUND, J., TURNER, S., WALSH, P. *Internationalization of U.S. Doctorate Education*. NBER Working Paper No. 14792. Issued in March 2009. DOI: 10.3386/w14792.
3. BRANDENBURG, U., FEDERKEIL, G. *How to measure internationality and internationalisation of higher education institutions! Indicators and key figures*. CHE, Working paper No. 92, July 2007 - http://www.che.de/downloads/How_to_measure_internationality_AP_92.pdf (accesat – 18.03.2017).
4. Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare. *Date statistice privind recunoașterea și echivalarea actelor de înaltă calificare științifică și științifico-didactică obținute în străinătate, 2017*.
5. European University Association. *Principles and practices for international doctoral education*. 2015 - http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/eua_frindoc_leaflet_08_15_web (accesat – 18.03.2017).
6. Internationalisation of Higher Education. European Parliament's Committee on Culture

and Education. European Union, 2015 - [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU\(2015\)540370_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU(2015)540370_EN.pdf) (accesat – 18.03.2017).

7. KNIGHT, J. *Higher education in turmoil. The changing world of internationalisation*. Rotterdam, the Netherlands: Sense Publishers, 2008.

8. KUSHNARENKO, V., COJOCARI, L. *Internationalization of higher education post-soviet small countries: realities and perspectives of Moldova*. In: Current Issues in Comparative Education, v15 n1 p132-144 Fall 2012 - <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1000219.pdf>.

9. Lista instituțiilor de învățământ superior, consorțiilor, parteneriatelor naționale și internaționale cu drept de organizare a studiilor superioare de doctorat. Ministerul Educației, 2017 - http://edu.gov.md/sites/default/files/lista_scolilor_doctorale_si_a_programelor_de_doctorat_authorized_provizoriu_0.pdf (accesat – 18.03.2017).

10. Ministerul Educației al Republicii Moldova. *Burse de studii în România* - <http://edu.gov.md/ro/content/burse-de-studii-romania-3> (accesat – 18.03.2017).

11. *Metodologia de evaluare externă în vederea autorizării de funcționare provizorie a școlilor doctorale și a programelor de doctorat*. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.616 din 18.05.2016 - <http://lex.justice.md/md/364908/> (accesat – 18.03.2017).

12. OECD. *The internationalisation of doctoral and master's studies*. Education Indicators in Focus, No. 39, OECD Publishing, Paris, 2016. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5jm2f77d5wkg-en> (accesat – 18.03.2017).

13. PETCU, V., PETCU, A., HÂJ, C., SANTA, R., FIȚ, C-R. *Ghid practic privind internaționalizarea învățământului superior românesc*. Higher Education Policy Series, no. 11, IEMU, București, 2015.

14. *Regulamentul privind atribuirea calificativelor tezelor de doctorat*. Hotărârea Comisiei de Atestare a Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare nr. AT 2/7 din 21 aprilie 2016 - <http://www.cnaa.md/files/normative-acts/normative-acts-cnaa/normative-acts-cnaa-doctoral/regulation-qualifying/regulament-atribuire-calificative.pdf> (accesat – 18.03.2017).

15. *Study on the organisation of doctoral programmes in EU neighbouring countries: Moldova*. Technopolis group, 2010 - http://eacea.ec.europa.eu/tempus/participating_countries/study/doctoral_programme/moldova.pdf (accesat – 18.03.2017).

16. URONEN, P. *Changes of the knowledge system and their implications for the formative stage of scholars: experiences in the engineering sciences*. Presentation at the conference 'The Formative Years of Scholars', Stockholm, 9–11 November, 2005, citat în <http://www.portlandpress.com/pp/books/online/fyos/083/0067/0830067.pdf> (accesat – 18.03.2017).

REZUMAT

Internaționalizarea doctoratului din Republica Moldova: aspecte conceptuale și „de străinătate”. Internaționalizarea studiilor doctorale este considerată de o importanță deosebită la nivel european și mondial. În acest context, în articol se examinează aspectele conceptuale și modul de măsurare a fenomenului, dar și se aplică unii din indicatorii identificați la analiza internaționalizării în străinătate a doctoratului din Republica Moldova. Se constată că internaționalizarea doctoratului este un concept complex, care acoperă diferite dimensiuni, componente și activități. Chiar dacă doctoratul este cel mai internaționalizat ciclu al învățământului superior din Republica Moldova, majoritatea activităților de internaționalizare sunt rezultatul unor acțiuni individuale și nu a unei strategii naționale.

ABSTRACT

Internationalization of Doctorate in the Republic of Moldova: Conceptual and „Foreign” Aspects. Internationalization of doctoral studies is considered of particular importance in Europe and worldwide. In this context, in the article are examined the conceptual aspects and how to measure the phenomenon, and are also applied some of the indicators identified in the analysis of internationalization abroad of the doctorate in the Republic of Moldova. It is noted that the internationalization of doctorate is a complex concept, which covers various sizes, components and activities. Although the doctorate is the most internationa-

lized cycle of the higher education in the Republic of Moldova, most of internationalization activities are the result of individual actions rather than of a national strategy.

РЕФЕРАТ

Интернационализация молдавской докторантуры: концептуальные и «зарубежные» вопросы. Интернационализация докторантуры считается особенно важным на европейском и глобальном уровне. В этом контексте, в статье рассматриваются концептуальные вопросы и способ измерения данного явления,

а также применяются некоторые из выявленных показателей для анализа интернационализации за рубежом молдавской докторантуры. Установлено, что интернационализация докторантуры представляет собой сложную концепцию, охватывающую различные аспекты, компоненты и виды деятельности. Даже если цикл докторантуры является наиболее интернационализированным в рамках высшего образования Республики Молдова, большая часть интернационализационной деятельности является результатом индивидуальных действий, а не национальной стратегии.